

Овсянникова Я. О.,
аспірантка кафедри банківської справи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Розглянуто шляхи виникнення проектного фінансування, проаналізовано зарубіжний досвід використання цього інструменту та визначено його основні риси, які впливають на економічний розвиток країн. Розкрито проблеми розвитку проектного фінансування в Україні та запропоновано шляхи вирішення цього питання.

Ключові слова: проектне фінансування, розвиток ринку проектного фінансування, зарубіжний досвід, учасники та інструменти проектного фінансування.

В епоху фінансової глобалізації в процесі міжнародного кредитування дедалі більше застосовується такий ефективний інструмент, як проектне фінансування, що набув поширення в останні десятиліття ХХ ст. і успішно використовується в багатьох галузях для здійснення великих інвестиційних проектів. Під проектним фінансуванням звичайно розуміють цільове кредитування позичальника для реалізації інвестиційного проекту без регресу або з обмеженим регресом кредитора на позичальника, при якому забезпеченням платіжних зобов'язань є грошові доходи від функціонування такого проекту, а також активи, пов'язані з ним. Світовий досвід підготовки, фінансування і реалізації реальних інвестиційних проектів показує, що така діяльність має високий рівень ризику порівняно з іншими видами підприємницької діяльності. Це зумовлено, як правило, тривалим життєвим циклом реальних інвестиційних проектів та невизначеністю майбутніх результатів. За таких обставин особливої уваги потребують методи фінансування інвестиційних проектів, серед яких актуальною є проблема проектного фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що у вітчизняній літературі відображаються лише теоретичні основи проектного фінансування, його переваги, недоліки та проблеми. Цим питанням присвячено багато праць, зокрема таких вітчизняних вчених, як Г. О. Брадиш, В. В. Жуков, В. Ю. Катасонов, К. А. Куклік, А. А. Пересада та зарубіжних науковців: Б. С. Есті, С. Гатті, С. Клейміер. Але саме аналіз зарубіжного досвіду, його основних тенденцій та узагальнення впливу проектного фінансування на економічний розвиток країн, які його використовують, зроблено не досить повно та ґрунтовно.

Мета статті – проаналізувати зарубіжний досвід використання проектного фінансування у вирішенні питань реалізації інвестиційних рішень та визначити його основні тенденції. Досягненню поставленої мети сприятиме вирішення таких завдань:

- вивчення історії виникнення проектного фінансування та визначення основних причин його використання;

- аналіз зарубіжного досвіду використання проектного фінансування для підтримки реалізації інвестиційних рішень та узагальнення його основних тенденцій;
- обґрунтування переваг використання проектного фінансування країнами, що розвиваються, для їхнього економічного розвитку;
- розкриття та вирішення проблеми розвитку проектного фінансування в Україні.

Сучасне проектне фінансування бере свій початок з відомого продукту банківського бізнесу – погашення кредиту виробленою продукцією. На початку 30-х років ХХ ст. перші механізми такого роду були задіяні під час розроблення нафтових родовищ США¹.

Проектне фінансування почало широко використовуватися понад чверть віку тому і пов'язано це з нафтовим бумом на початку 70-х років ХХ ст., коли ціни на нафту та інші енергоносії зростали в геометричній прогресії. Відповідно прибутковість інвестиційних проектів з видобутку нафти і газу коливалася в діапазоні від 100 до 1000 і більше відсотків на рік. Це значною мірою вплинуло на поведінку банків. Їх традиційно пасивна вичікувальна позиція, коли позичальники самі звертаються до банку з проханням про надання кредиту під реалізацію певного інвестиційного проекту, змінилася на активно-агресивну, за якої банківські установи почали пошук високоприбуткових проектів для фінансування, насамперед у нафтовидобувній та газовидобувній промисловості.

Падіння цін на нафту і газ у 1980-х роках зумовило знецінення банківського портфеля проектного фінансування. У зв'язку з цим виникла проблема його диверсифікації шляхом відбору високоякісних інвестиційних проектів в інших галузях економіки. Банки, що спеціалізувалися на проектному фінансуванні, стали проникати в сферу телекомунікацій, гірничовидобувну промисловість, інфраструктуру (дороги, електростанції та електропостачання, водопостачання та ін.), туристичний бізнес та індустрію розваг².

Водночас світова криза заборгованості країн, що розвиваються, яка почалася в 1982 р., призвела до скорочення кредитування цих країн під суверенні гарантії. Середньо- та довгострокове кредитування платіжного балансу таких країн комерційними банками фактично припинило своє існування.

Високі темпи економічного зростання, характерні для розвитку світового господарства в першій половині 1990-х рр., зумовили велику потребу у формах проектного фінансування. Понад усе така потреба була характерна для ринків країн, що розвиваються. Використання проектного фінансування стрімко зросло з 12,5 млрд дол. США в 1993 р. до 113,4 млрд дол. США в 2007 р., фінансування – майже 4000 проектів у 113 країнах на загальну

¹ *Пересада А. А.* Проектне фінансування : підруч. / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2005. – 736 с.

² *Проектное финансирование: мировой опыт и перспективы для России / В. Ю. Катасонов, Д. С. Морозов, М. В. Петров.* – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Анкил, 2001. – 308 с.

суму 1077 млрд дол. США за період 1993–2007 рр. Незважаючи на те, що обсяги США з проектного фінансування становлять 186,4 млрд дол. США (після Австралії і Великобританії), ця форма фінансування широко використовувалася в країнах з економікою, що формується: наприклад, у Тайвані (64,2 млрд дол. США), Китаї (58,9 млрд дол. США) і Малайзії (46,5 млрд дол. США). Азійсько-Тихоокеанський регіон є найпривабливішим для проектного фінансування (459,8 млрд дол. США), тобто обсяги проектного фінансування є більшими, ніж у країнах європейського та американського континентів³. Що стосується сучасного ринку проектного фінансування, то у табл. 1 показано перші 15 країн за обсягами проектного фінансування у 2008–2009 рр.

Таблиця 1

Країни-лідери за обсягом проектного фінансування

2008					2009				
№ з/п	Країна	Обсяг, млн дол. США	Кількість угод	Відносно попереднього року, %	№ з/п	Країна	Обсяг, млн дол. США	Кількість угод	Відносно попереднього року, %
1	США	32,002	85	-15	1	Індія	54,419	81	189
2	Саудівська Аравія	23,381	7	72	2	США	27,480	76	-14
3	Іспанія	22,356	140	83	3	Бразилія	23,744	40	412
4	Австралія	20,911	62	48	4	Папуа-Нова Гвінея	18,156	2	2 941
5	Росія	20,167	2	783	5	Іспанія	17,655	101	-24
6	Китай	18,824	6	83	6	Австралія	16,790	47	-20
7	Індія	18,697	25	118	7	Великобританія	12,493	57	-22
8	Великобританія	15,002	59	-19	8	Катар	9,183	6	37
9	Португалія	12,439	23	422	9	Китай	8,894	10	13
10	Італія	8,488	23	51	10	Італія	7,073	34	-17
11	Франція	6,970	26	18	11	Індонезія	6,678	21	51
12	Сінгапур	6,922	6	817	12	Сінгапур	6,527	4	-6
13	Катар	6,726	4	-59	13	Німеччина	6,218	9	12
14	Панама	5,807	3	695	14	ОАЕ	5,721	9	79
15	Південна Корея	5,536	30	-25	15	Південна Корея	5,480	16	-3
	Разом	314,985	703	13		Разом	292,454	712	-9

Джерело: Dealogic Global Project Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dealogic.com>; Global Infrastructure Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ijonline.com>.

³ Kleimeier S. Project Finance as a Driver of Economic Growth in Low-Income Countries / S. Kleimeier, R. Versteeg. Maastricht : Limburg Institute of Financial Economics, 2006; Esty B. C. Overview of Project Finance and Infrastructure Finance – 2006 Update / B. C. Esty, A. Jr. Sesia. – Boston : Harvard Business School Publishing, 2007. – 35 p.

Стрімкий та динамічний розвиток ринку проектного фінансування за останні два роки дещо уповільнився через світову фінансову кризу. Глобальний обсяг проектного фінансування склав 292,5 млрд дол. США в 2009 р. – другий за величиною рекордний показник, незважаючи на те, що обсяг зменшився на 9 % порівняно з 320,9 млрд дол. США в 2008 р. Кількість угод з проектного фінансування збільшується, отже й популярність його використання як ефективного інструменту фінансування зростає.

На Азійсько-Тихоокеанський регіон припадає 41 % загального обсягу в 2009 р. порівняно з 27 % у 2008 р. Загальна частка Європи, Близького Сходу та Африки знизилася: з 52 % у 2008 р. до 36 % у 2009 р., разом з тим частка Північної та Південної Америки дещо зростає: з 21 % у 2008 р. до 22 % у 2009 р.⁴

Обсяги проектного фінансування в Азійському регіоні порушили глобальну тенденцію в 2009 р. і порівняно з 2008 р. досягли рекордних 104 млрд дол. США (на 57 % більше, ніж у 2008 р.) – найбільший обсяг серед усіх регіонів. Індія стала провідною країною на глобальному рівні і склала три з десяти найбільших у світі проектів у 2009 р. Обсяг збільшився до 189 % і досяг 54,4 млрд дол. США серед 81 проекту (рис. 1). У Західній та Східній Європі обсяги проектного фінансування різко знизилися на 35 і 61 % –

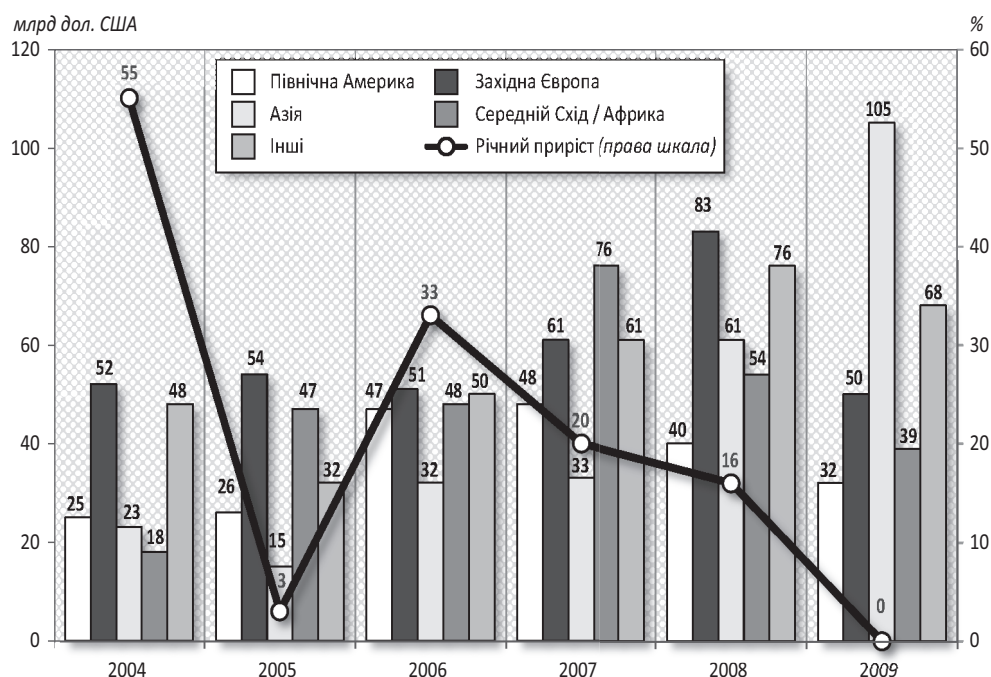

Рис. 1. Обсяги проектного фінансування за регіонами

Джерело: Dealogic Global Project Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dealogic.com>.

⁴ Global Infrastructure Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ijonline.com>.

до 54,3 млрд і 10,8 млрд дол. США відповідно. У 2009 р. зафіксовано найнижчий річний обсяг в Західній Європі з 2004 р.⁵

Обсяги проектного фінансування у Північноамериканському регіоні склали лише 31,2 млрд дол. США за 93 проекти у 2009 р. (на 16 % нижче, ніж у 2008 р.). У 2009 р. – найнижчий річний обсяг з 2005 р. На Близькому Сході та в Африці обсяг проектного фінансування знизився на 28 % і склав 39,7 млрд дол. США в 2009 р. порівняно з 54,8 млрд дол. США у 2008 р. Бразилія має два з чотирьох найбільших проектів 2009 р., у той час як Папуа-Нова Гвінея здійснила найбільшу операцію з проектом по зрідженому природному газу на 18 млрд дол. США⁶.

Отже, Азійсько-Тихоокеанський регіон, незважаючи на фінансову кризу, є найпривабливішим і становить більшу частку усього обсягу проектного фінансування.

На початковому етапі розвитку проектного фінансування в ньому домінували американські й канадські банки. З розвитком нафтовидобутку в Північному морі до проектного фінансування долучилися банки Великобританії. У 1990-х роках азійські країни були першими на світовому ринку проектного фінансування, але згодом лідерами знову стали США та західноєвропейські держави. Проте останніми роками азійські та східноєвропейські країни знову прагнуть забезпечити високі темпи економічного зростання за рахунок залучення іноземних інвестицій. За останні 10 років на ринку проектного фінансування суттєву роль почали відігравати великі банки Японії, Німеччини, Франції. Крім того, як джерела проектного фінансування потрібно також розглядати кошти міжнародних фінансових інститутів (МБРР, ЄБРР та ін.). При цьому слід пам'ятати, що в чистому вигляді кредити цих фінансових інституцій не можна віднести до проектного фінансування. Таким кредитам і позикам притаманні тільки певні ознаки проектного фінансування. Значним наднаціональним джерелом проектного фінансування є єврокредити, які надаються на ролловерній основі міжнародними консорціумами (синдикатами) банків. Банківські синдикати і консорціуми, що діють на ринку єврокредитів, в сфері проектного фінансування мають тенденцію до зростання⁷.

Так, учасниками міжнародної системи проектного фінансування виступають міжнародні та регіональні фінансово-кредитні інститути, багатосторонні агенції розвитку й агенції з гарантій інвестицій, транснаціональні та багатонаціональні корпорації, транснаціональні банки, великі міжнародні страхові асоціації-синдикати, національні уряди, національні агенції експортно-імпортного кредитування та страхування, а також національні кредитори й інституційні інвестори (табл. 2).

⁵ Dealogic Global Project Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dealogic.com>.

⁶ Global Infrastructure Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ijonline.com>.

⁷ Gatti S. Project Finance in Theory and Practice: Designing, Structuring, and Financing Private and Public Projects / S. Gatti. – L. : Elsevier Inc., 2008. – 440 p.

Провідні світові організатори проектного фінансування у 2009 р.

Місце	Уповноважені провідні організатори	Обсяг, млн дол. США	Кількість угод	Частка, %	2008 р.
1	State Bank of India (Індія)	26,987	51	14,1	3
2	Crédit Agricole CIB (Франція)	6,922	84	3,6	7
3	The Industrial Development Bank of India (Індія)	6,500	15	3,4	31
4	BNP Paribas (Франція)	6,034	72	3,1	1
5	Santander (Іспанія)	5,930	87	3,1	11
6	Industrial & Commercial Bank of China (Китай)	4,358	6	2,3	19
7	Societe Generale CIB (Франція)	4,348	55	2,3	14
8	Mitsubishi UFJ Financial Group (Японія)	4,258	57	2,2	5
9	China Development Bank Corp. (Китай)	3,954	6	2,1	228
10	Sumitomo Mitsui Banking Corp. (Японія)	3,854	44	2,0	9

Джерело: Dealogic Global Project Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dealogic.com>; Global Infrastructure Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ijonline.com>.

Якщо розглядати проектне фінансування за секторами економіки (рис. 2), то галузь енергетики, як і раніше, є провідною в 2009 р., обсяг якої склав 36 % світового проектного фінансування порівняно з 35 % в 2008 р., незважаючи на зниження обсягу до 106,5 млрд дол. США (на 5 %). На Західну Європу припадає найбільше проектів – 127 угод на суму 18,7 млрд дол. США в 2009 р. Водночас Індія є лідером за обсягом у цьому секторі – 32 угоди на суму 22 млрд дол. США. Що стосується сектору інфраструктури, то він посідає друге місце за обсягом – 81,3 млрд дол. США. Це означає падіння обсягу порівняно з 2008 р. на 4 %. Дорожні проекти обсягом 32,3 млрд дол. США становлять 40 % усього обсягу в цьому секторі. Друге місце за обсягом в секторі інфраструктури займає галузь авіабудування з 10,4 млрд дол. США⁸.

Сектори гірничовидобувний та телекомунікації порушили загальну тенденцію 2008 р. і зросли в обсязі до 6,1 млрд і 17,1 млрд дол. США відповідно. Незважаючи на рекордне падіння обсягів нафти і газового сектору на 17 %, проект СПГ у Папуа-Новій Гвінеї (18 млрд дол. США) є найбільшим у 2009 р.⁹ Отже, найпривабливішими та найпоширенішими галузями у світі є енергетична, нафтогазова та інфраструктура. Протягом 2004–2009 рр. ці три галузі були провідними на ринку проектного фінансування. Адже вони є найбільш капіталоемними та інвестиційно привабливими секторами.

⁸ Dealogic Global Project Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dealogic.com>.

⁹ Global Infrastructure Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ijonline.com>.

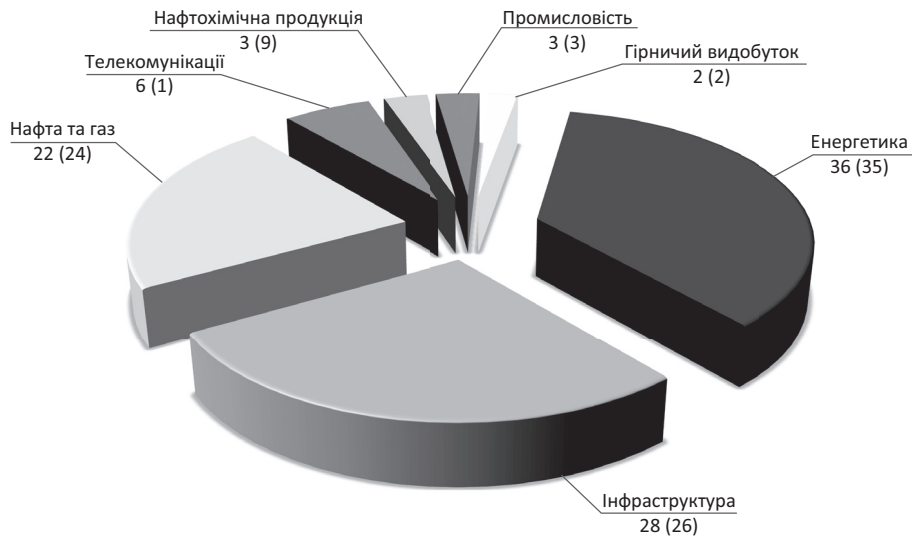

Рис. 2. Проектне фінансування за галузями у 2009 р. порівняно з 2008 р.

Джерело: Global Infrastructure Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ijonline.com>.

Так, наприклад, у табл. 3 міститься інформація про найбільші світові угоди проектного фінансування у 2008 і 2009 рр. Наведені дані свідчать про те, що проектно фінансування дуже активно використовується в країнах, що розвиваються, в процесі реалізації великомасштабних проектів. Найпривабливішими галузями для проектного фінансування є енергетична, нафтогазова та інфраструктура.

Таким чином, світовий досвід використання проектного фінансування для реалізації інвестиційних рішень свідчить про те, що проектно фінансування корисне для економічного розвитку країни, оскільки компенсує будь-які недоліки внутрішнього фінансового розвитку, особливо для менш розвинутих країн. Унікальна контрактна структура проектного фінансування приводить до більш ефективного управління інвестиціями, що залучаються.

Проектне фінансування спрямоване на скорочення операційних витрат, зокрема тих, що виникають у зв'язку з відсутністю інформації про можливі інвестиції і розміщення капіталу, недостатній контроль та напруженість у корпоративному управлінні, управлінні ризиками. Проектне фінансування виявляється потужним стимулом економічного зростання в країнах, де трансакційні витрати є особливо великими.

Проектне фінансування активно використовується для вирішення проблем залучення інвестицій шляхом державно-приватного партнерства, що передбачає більш ефективний розподіл капіталу, та створення синдикатів, які зазвичай складаються з великих (міжнародних) банків, тобто задовольняє потреби у великих сумах грошей для інвестицій, які не можуть бути реалізовані шляхом об'єднання заощаджень¹⁰.

¹⁰ Gatti S. Project Finance in Theory and Practice: Designing, Structuring, and Financing Private and Public Projects / S. Gatti. – L. : Elsevier Inc., 2008. – 440 p.

Найбільші за обсягами угоди на світовому ринку проектного фінансування у 2008–2009 рр.

2008		2009							
№ з/п	Проект	Обсяг, млн дол. США	Країна	Сектор	№ з/п	Проект	Обсяг, млн дол. США	Країна	Сектор
1	Друга фаза проекту "Сахалін"	20 000	Російська Федерація	Розвідка родовища та розвиток	1	Папуа-Нова Гвінея ЗПГ	18 000	Папуа-Нова Гвінея	Нафта/газ
2	Нафтохімічний комплекс	10 000	Саудівська Аравія	Нафтохімічна переробка	2	Гідроелектричний завод	5 693	Бразилія	Біопаливо
3	Газопровід у Центральну Азію	7 500	Азія (Казахстан)	Газопровід	3	Нафтопереробний завод	5 545	Індія	Нафта/газ
4	АЕС в Ліаоні	6 943	Китай	Енергетика	4	Гідроелектричний завод	5 428	Бразилія	Біопаливо
5	Комплекс добрих	5 619	Саудівська Аравія	Нафтохімічна переробка	5	Хаянг АЕС	5 317	Китай	Енергетика
6	Розширення Панамського каналу	5 250	Панама	Інфраструктура	6	Опрісовальна установка	5 105	Австралія	Водопостачання
7	Полімерний нафтохімічний проект	5 223	Саудівська Аравія	Нафтохімічна переробка	7	Берлінський аеропорт	3 975	Німеччина	Інфраструктура
8	Тунель аеропорту	5 138	Австралія	Інфраструктура	8	Енергетичний проект	3 836	Індія	Енергетика
9	Стратегічні авіаційні танкери	4 966	Великобританія	Оборона	9	Впровадження мережі Водафон	3 307	Індія	Телекомунікації
10	Єменський завод по ЗПГ	4 800	Ємен	Нафта/газ	10	Розширення ЗПГ	3 185	Катар	Нафта/газ

Джерело: Dealogic Global Project Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dealogic.com>; Global Infrastructure Finance Review, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ijonline.com>.

Гнучкість проектного фінансування також дає змогу вибрати корпоративну структуру, яка найкраще відповідає умовам ринку. Чітке корпоративне управління при проектному фінансуванні слугує надійною заміною внутрішніх структур та інститутів, що знижує трансакційні витрати, пов'язані з недостатнім моніторингом та корпоративним управлінням.

Проектне фінансування є кращим фінансовим інструментом в країнах з високими політичними ризиками, які можна знизити шляхом включення банків розвитку в синдикат, що виступатиме як політична “парасолька”. Ще одна основна перевага проектного фінансування: воно дає змогу виокремити конкретні ризики проекту і таким чином краще управляти ними. Тож, проектне фінансування охоплює не тільки фінансові механізми з домінуванням безоборотної заборгованості, що консолідується глобальним ринком синдигованих кредитів, а також великий набір контрактів, спрямованих на управління ризиками.

Користуючись зарубіжним досвідом використання проектного фінансування країн, що розвиваються, можна вийти на новий, значно якісніший рівень реалізації великомасштабних проектів та прискорити власний соціально-економічний розвиток. Але в Україні існують причини, що стримують розвиток проектного фінансування. Їх можна згрупувати за напрямками¹¹:

- 1) недостатній рівень розвитку вітчизняних джерел боргового фінансування й ліквідних коштів, необхідних для широкомасштабного фінансування капіталомістких проектів з тривалими термінами погашення позичок. Практично відсутній досвід оцінювання проектного ризику;
- 2) невідповідність валюти, в якій надходить виручка, валюті, в якій має обслуговуватися позичка, ускладнює процес проектного фінансування;
- 3) недостатньо розвинуті правова культура та законодавча база у сфері узгодження й розподілу ризиків, а також надання гарантій та інших форм зобов'язань за кредитним фінансуванням;
- 4) відсутність достатньої кількості спеціалістів та обмежений досвід роботи кваліфікованих учасників проектного фінансування – організацій та фірм, що можуть брати на себе функції керуючих великими проектами.

За даними Національного банку України, в докризовий період банки видали довгострокових кредитів на інвестиційні цілі на 63,3 млрд грн. Інвестиційне кредитування (під заставу обладнання або майна позичальника здебільшого на розширення бізнесу) в Україні розвинуте більше, ніж проектне фінансування. Обсяг ринку проектного фінансування оцінювався приблизно в 15 млрд грн. При цьому у найбільш активних гравців ринку

¹¹ *Пересада А. А.* Проектне фінансування : підруч. / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2005. – 736 с.

¹¹ *Бардиш Г. О.* Проектне фінансування : підруч. / Г. О. Бардиш. – 2-ге вид. – К. : Алерта, 2007. – 463 с.

воно займало 15–20 % кредитних портфелів юридичним особам. Так, ОTR Bank станом на кінець 2008 р. в рамках проектного фінансування видав 820 млн грн. В Укрсоцбанку було затверджено кредитних лімітів на суму 1,3 млрд грн, в УкрСиббанку – на 1,5 млрд грн. При цьому обсяги видачі кредитів з проектного фінансування зростали на 40–50 % за рік. Це відбувалося завдяки обсягу ресурсів і досвіду іноземних банків, а також появи більшої кількості якісних інвестиційних проектів¹².

Проблеми й розвиток проектного фінансування в Україні пов'язані з динамікою інвестиційних процесів та роллю банківських інститутів. Для розвитку механізмів проектного фінансування потрібні:

- політична стабільність і визначеність у державному регулюванні економіки;
- формування законодавчої бази проектного фінансування;
- створення державної системи підтримки механізмів (зокрема й фінансових) проектного фінансування;
- створення державної системи інформування потенційних інвесторів про національні інвестиційні проекти й програми;
- підготовка менеджерських кадрів і накопичення ними практичного досвіду;
- створення спеціалізованих інститутів довгострокового фінансування;
- подальший розвиток ринку капіталів і похідних фінансових інструментів.

Основні тенденції розвитку проектного фінансування в Україні визначаються конкуренцією між великими транснаціональними банками та різними потребами у капіталовкладеннях. На цьому етапі існує потреба в реалізації великомасштабних проектів для підготовки країни до Євро-2012, адже для вдалого проведення чемпіонату потрібно відновити інфраструктуру. Наявність такої потреби слугує вагомим поштовхом для розвитку та використання проектного фінансування в Україні. Розвиток інструментарію проектного фінансування відокремленими приватними компаніями та партнерськими мережами сприятиме його впровадженню у вітчизняну практику реалізації інвестиційних проектів.

З розвитком ринку проектного фінансування Україна матиме перспективи додаткових капіталовкладень у стратегічні напрями розвитку економіки за рахунок додаткового джерела фінансових ресурсів, вдосконалення внутрішнього фінансового ринку, підвищення інвестиційної привабливості країни.

Дослідження зарубіжного досвіду використання проектного фінансування як ефективної фінансової операції дало можливість зробити такі висновки:

1. Сучасне проектне фінансування бере свій початок з відомого продукту банківського бізнесу – погашення кредиту виробленою продукцією. На початку 30-х років ХХ ст. перші механізми такого роду були задіяні

¹² За даними Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

під час розроблення нафтових родовищ у США. Після цього проектне фінансування почало активно використовуватися внаслідок нафтового буму в 70-х роках ХХ ст.

2. Аналіз світового досвіду використання проектного фінансування свідчить про те, що воно дуже активно застосовується в країнах, що розвиваються, в процесі реалізації великомасштабних проектів. Азійсько-Тихоокеанський регіон є найактивнішим та найпривабливішим регіоном й займає більшу частку з усього обсягу проектного фінансування. Найпривабливішими галузями для проектного фінансування є енергетична, нафтогазова та інфраструктура.
3. Проектне фінансування є дуже гнучким і може бути легко адаптованим до різних економічних і політичних умов, що дає змогу замінити ним слаборозвинуті фінансові ринки. Його структура підвищує рівень корпоративного управління. Більш того, проектне фінансування добре підходить для вирішення політичних ризиків і лише мінімально потерпає від нездатності ринку в управлінні ризиками, об'єднанні заощаджень або полегшення угод. Ці характеристики надали йому порівняльні переваги в країнах зі слаборозвинутими ринками над більшістю інших видів капіталу. На наш погляд, саме ці переваги стимулюють економічне зростання в країнах, що розвиваються.
4. Процес впровадження класичного проектного фінансування в практику банківського кредитування в Україні обмежується різними чинниками як законодавчого середовища, в якому перебувають усі учасники кредитного процесу, так і чинниками ринкової ситуації та банківської практики, що склалася на сьогодні в нашій державі. У деяких великих банках створені відділи (департаменти) проектного фінансування. Дедалі більше зростає попит на спеціалістів у галузі проектного менеджменту та фінансування. Це не може не викликати оптимізму щодо подальшого розвитку цього ефективного інструменту реалізації проектів, але його недостатнє використання сьогодні зумовлює необхідність вивчення механізму реалізації проектного фінансування, спираючись насамперед на досвід інших розвинутих країн.

Таким чином, світовий досвід використання проектного фінансування для підтримки реалізації інвестиційних рішень свідчить про те, що цей інструмент корисний для економічного розвитку країни, оскільки компенсує будь-які недоліки внутрішнього фінансового розвитку, особливо для менш розвинутих країн. Отже, проектне фінансування – ефективний механізм активізації економічного розвитку України.